

ชื่อโครงการ : การอนุรักษ์ภูมิปัญญาสมุนไพรชนเผ่าปกากะญอห้วยปูลิง

รหัสโครงการ: RDG46N0009

คณะวิจัย : สุมนมัลย์ สิงหะและคณะ

ที่อยู่ติดต่อ : sumonmarnsingha@yahoo.com

ระยะเวลา : ช่วงที่ 1 มีนาคม ถึงสิงหาคม 2545

และ ช่วงที่ 2 พฤศจิกายน ถึง เมษายน 2546

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อหาแนวทางอนุรักษ์ภูมิปัญญาสมุนไพรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้ศึกษารวบรวมข้อมูลผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีที่มาจากความต้องการชุมชนที่จะพลิกฟื้นความรู้ พัฒนาความรู้และจัดการความรู้ท้องถิ่น สร้างกระบวนการเรียนรู้ – ถ่ายทอดจากผู้รู้สู่คนรุ่นใหม่ โดยมองเรื่อง “ ภูมิปัญญาสมุนไพรจึงนำมาซึ่งงานวิจัยดังนี้

1) ข้อมูลด้านบริบทชุมชน

2) ข้อมูลด้านการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา ความจำเป็นในการใช้สมุนไพรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ที่เชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมแบ่งได้ 3 ยุคได้แก่ 1) ยุคตั้งถิ่นฐานชุมชนปกากะญอ มีความสัมพันธ์เครือญาติที่เข้มข้น ชุมชนต้องมีการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม การสั่งสมประสบการณ์ใช้สมุนไพร ระบบคุณค่าของการพึ่งตนเองเกือบทุกด้าน ยุคที่ 2) เป็นยุคที่ชุมชนเริ่มได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจเงินตรา การพัฒนาที่ไม่สอดคล้องซึ่งไม่สามารถกลืนกลายวัฒนธรรมเกื้อกูลธรรมชาติและระบบเครือญาติ ยุคที่ 3) การแทนที่ของการศึกษาแผนใหม่ผ่านรัฐส่วนกลาง โดยผ่านโรงเรียนและอนามัยส่งผลต่อชุมชน และ “ระบบความรู้” สมุนไพรชัดเจนในปัจจุบัน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมไม่เป็นลายลักษณ์อักษรและกระจายกระจายในกลุ่มผู้รู้ 2) การใช้ประโยชน์ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์จึงเกิดความมั่นใจในการใช้แนะนำผู้อื่น 3) การจัดการความรู้ การถ่ายทอดตามวัฒนธรรมบอกเล่าของผู้รู้ ไม่ได้ถูกขยายสู่กลุ่มต่างๆ ในชุมชน ในยุคปัจจุบันที่ชุมชนเปลี่ยนแปลงโฉมหน้า ภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกล้อมกรอบดังกล่าว วัฒนธรรมการใช้สมุนไพรถูกลิ้มเลือน คิดค้นและผสมผสาน ตามการเดินทางเคลื่อนย้ายของผู้คนที่ไม่ได้ติดตรึงกับพื้นที่ ในขณะที่ยาแผนปัจจุบันที่เป็นทางเลือกใหม่ที่สะดวกสบายกว่า การอธิบายและการรักษาโรคด้วยแพทย์แผนใหม่ ที่อธิบายเป็นเหตุ-เป็นผลแบบวิทยาศาสตร์ ระบบคิดทฤษฎีที่สามารถพิสูจน์ได้ เป็นที่ยอมรับและสร้างความมั่นใจแก่คนทั่วไป

3) ข้อมูลวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนและกระบวนการวิจัย 3.1 ความรู้การใช้สมุนไพรรักษาตนเองที่มีลักษณะกระจัดกระจาย ไม่สามารถพุ่งเป้าไปที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ใช้การประสานงานทุกกลุ่มชาวบ้าน และกิจกรรมเสริมสร้างวัฒนธรรมบอกเล่าแต่เดิม เพื่อนำไปสู่วัฒนธรรมแบบลายลักษณ์อักษร 3.2 การใช้ประโยชน์สมุนไพรของชาวบ้านจะสอดคล้อง อุดมการณ์ในการยังชีพ ที่ใช้อย่างพอเพียง ไม่สะสม มีความภาคภูมิใจในตนเอง การพึ่งพิงทรัพยากรที่อยู่บนฐานของความเชื่อ เคารพนับถือสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ 3.3 การบริหารจัดการความรู้ ได้ค้นหาช่องทางการถ่ายทอดโดยใช้กิจกรรมรวมหมู่ชุมชน การปรับวัฒนธรรมบอกเล่าให้เป็น กิจสาธารณะ ผ่านกลไกโครงสร้างทางสังคม และการทำหน้าที่ร่วมกันระหว่างแหล่งเรียนรู้ดั้งเดิมกับแหล่งเรียนรู้ใหม่ (โรงเรียนกับชุมชน) โดยอาศัยเครื่องมือสื่อความหมายที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจภายในและนอกชุมชน

สรุปและวิเคราะห์ผล ในการดำเนินงานวิจัย สิ่งสำคัญที่ต้องความหาตั้งแต่เริ่มต้นจนจบโครงการคือการหา **จุดสัมผัส** ร่วมกันกับชาวบ้าน ความหมายของ “คุณค่า” สมุนไพรได้ถูกสื่อสารทางคำบอกเล่า กิจวัตรประจำวันและการดำเนินงาน สะท้อนโต้ตอบกันไปมาระหว่างทีมวิจัยกับชุมชน อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งความหมายในคุณค่านั้นได้มีความเคลื่อนไหวในแง่เข้มข้นขึ้น อันเกิดจาก **ความตระหนัก** ของกลุ่มคน กลุ่มผู้รู้ กลุ่มเด็กเยาวชนและโรงเรียน ที่ได้คลี่คลายการ**เรียนรู้ร่วมกัน** โดยผ่านกระบวนการทบทวนภูมิปัญญาและวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก ภายใน และดึงศักยภาพชุมชนตนเองมาใช้ต่อรอง และนำเสนอ “วิทยาศาสตร์ชาวบ้าน” หรือความรู้สมุนไพรอันเป็นกระแสรองของชาวบ้านสู่โรงเรียนเพื่อขยายความรู้สู่เด็กรุ่นใหม่ๆ ในชุมชน ซึ่งตามแนวทางนี้ไม่ได้เป็นคำตอบสำเร็จรูป และเป็นก้าวที่ยาวนัก เพียงแต่ได้ขยับจาก “สิทธิการใช้” ฐานสู่การพัฒนาภูมิปัญญา เพื่อชุมชนจึงได้**แนวทางเลือกการอนุรักษ์ภูมิปัญญาสมุนไพร**ตามเงื่อนไขที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง อย่างไรก็ตามองค์ความรู้ในการจัดการภูมิปัญญาสมุนไพรชุมชนใดชุมชนหนึ่งนั้นจะสามารถดำรงอยู่เพื่อรับใช้ชุมชนนั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการถ่ายทอดเรียนรู้และกลุ่มคนในชุมชนที่คอยผสมผสานความรู้ภายในภายนอกต่อจากโครงการวิจัยฯ เพื่อเกิดการพัฒนาความรู้ของชุมชนอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับการพัฒนาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน.

Conservation practices, local wisdom and herbs of the Karen people, Huay Pu Ling

Research team : sumonmarn singha and team

Code: RDG46N0009

Address: sumonmarnsingha@yahoo.com

Project Period Phase I : Mar-Aug 2002

Phase II: Nov-Apr 2003

ABSTRACT

The objective of this research is to find a way to recover and maintain the herbal wisdom of the community, despite present influences from the changing culture outside. We have collected the data information through the participatory process to recover the villagers' knowledge, as well as develop the community's local wisdom management. Our research focusing on "The herbal wisdom of the community." also helped to create a transfer of knowledge to the new generation.

The outcome of the research:

1. Community context
2. Problem analysis

The villagers' use of herbs has gone through a social and culture evolution for many years; it can be divided into 3 periods, which are described below:

- 2.1 First settlement period - A strong relationship among the people, good adjustment to the surrounding environment, gained experience with herbal use, became aware of the value of self- sufficient systems.
- 2.2 Period of economic pressure - The system of development due to outside economic pressure did not support the community's environment and culture.
- 2.2 Change in education and medical assistance. The Thai government supplied the community with a small school and health center within the village.

Currently, there are 3 categories within the knowledge of " the herbal system".

1. The knowledge is passed through word of mouth from generation to generation, but only those who are interested learn about it.
 2. The villagers develop a strong knowledge of the use of herbs through their own personal use and experience. By using herbal medicine often, they understand it's effects and can share their information to outsiders with confidence.
 3. Knowledge management and the traditional way of passing information orally has not continued throughout the entire community. Over time the community has changed so that now there are many limitations in local wisdom, and much of the herbal use has been forgotten. The change in culture and loss in traditional knowledge has also been affected greatly by the village's relocation throughout the years. At the same time, the influences of outside culture have given the villagers some western medical alternatives that are sometimes more convenient and also more easy to understand. This has also contributed to the villager's loss of knowledge as they often replace the use of herbal medicine with the use of modern medicine.
3. The potential of the community analysis and the research process.
 - 3.1 The knowledge of herbal medicine is divided into many separate parts, making it difficult to examine "herbal use" all together as one group. For this reason, the researcher met with each group of people within the community and discussed their knowledge of herbal use and then worked to share

with them the knowledge of other groups within the community. Additionally the researcher planned group activities, such as walking through the herbal forest together, as a way to encourage the sharing of herbal knowledge throughout the community. The researcher hoped that all of the villagers' different pieces of knowledge could be combined in a piece of writing in order to preserve the knowledge.

- 3.2 The researcher discovered that the community's use of herbs is related to their culture and simple, clever, and self-sufficient way of life. The Karen people use herbs because of their belief about living in harmony with the forest.
- 3.3 The researcher determined that the way to preserve the knowledge of herbal use within the community was by having large group activities (involving herbal knowledge) which included all members of the village. To teach and preserve the knowledge, both the school and the big group activities would, together, provide means of education for all villagers. The large activities would function as a non-traditional, out of the classroom venue for teaching and preserving knowledge both throughout the community and also to others.

Conclusion: Analysis of Result

One of the most important aspects of this research was that the researcher and the members of the community shared an understanding of the importance of the preservation of the knowledge of herbal use. The researcher worked to communicate with all of the different groups of people within the community, such as the youth group, the village committee, the school, the elder people, and also the middle aged people. By doing this, the researcher was able to collect information and knowledge from all groups of people and also interest them in the preservation of the knowledge of herbal use. Although the researcher's original goal was to re-introduce the use of herbs within the community, the community did not end up doing this. The research did, however, cause the villagers to think more about their traditional uses of herbs and, in this way, it was successful in preserving the community knowledge. It is now up to the community to decide how they are going to preserve the knowledge of herbal use, as well as how they will pass the information on to younger generations. To keep this knowledge within the community is very important, as herbal knowledge is a part of the Karen culture and self-sufficient style of living amongst nature.